

Kommentarer från Vadsbo museum till yttrandet från hembygdsföreningen har skrivits nedan i kursiv stil.

Mariestad 2015-04-28

*Linda Svensson   Alissa Anderson
Museichef   Konservator*

Styrelsen för Vadsbo Hembygds och Fornminnesförening

2015-04-21

Yttrande

Mariestads kommunstyrelses Kultur- och Fritidsutskott
Att. Linda Svensson

Yttrandet avser följande upprättade koncept, daterade 30 mars -15, till handlingar avseende Vadsbo museum: Handlingsprogram samt Förvaltningspolicy av samlingarna. Till handlingarna hör även olika bilagda blanketter och anvisningar

---

Styrelsen har beslutat lämna synpunkter på handlingsprogrammet och policyn. Ytterligare detaljfrågor finns att diskutera.

SAMMANFATTNING

- Koncepten till styrdokument är ambitiösa och efterlängtade. Vissa justeringar behövs.
- Vadsbo museum är ett litet museum. Målgruppen för verksamheten kan aldrig bli världsomspännande. Bygden och regionen är mer realistiska mål.
- Föreningen anser att fokus bör ligga på samlingarna. Begreppet förvaltning är inte bara förvaring, det är också vård och dokumentation och omhändertagande av arkivalier. Samlingarna ger kunskap. Kunskaper kan användas för att utveckla kommunen.
- Prioriteringen av verksamheten bör bygga på realistiska målsättningar. Kulturarvet förtjänar ett långsiktigt värnande. Kommunens särart bör lyftas fram ännu mer. Turismfrågor har fått en alldeles för hög prioritet för att höra till utvecklingen av Vadsbo museum..
- Ansvarsfrågorna är ännu luddigt formulerade.
- Avgörande för vad som är möjligt att åstadkomma, är personalens professionella kompetens. Finns inte den, är inte Vadsbo museum värt namnet museum. Här är ICOM:s Etiska regler tydliga.
- Lokalutredningen saknas ännu. Den behöver fasas in i styrdokumentet innan samlade beslut kan tas. Magasinering kan exempelvis ske utanför Marieholm. *Det är viktigt att handlingsprogrammet blir beslutat om först, så att personalen har klara riktlinjer för sitt fortsatta arbete. Lokalutredningen är ett steg i museets handlingsprogram.*
- Ekonomin blir en avgörande fråga för museets framtid.

HANDLINGSPROGRAM

Inledning

Programmet fokuserar på förvaltningen av samlingarna. Det är bra. Ett museum skall dock inte ha **turism som ett nästan övergripande mål. Här måste prioriteringarna ses över.** *Detta bör tas upp till diskussion den 5 maj för förtydligande om vad som avses med detta.*

Tidigare utredningar

Äntligen finns en samrådsredogörelse för utredningen "Vadsbo museum med inriktning på framtiden". I redogörelsen anges att föreningen önskar att museet är fortsatt förlagt på Marieholm. Senare möten i bl a referensgruppen har klargjort att föreningen prioriterar samlingarnas vård och förvaring. Om kommande lokalutredning visar på annan lämpligare plats än Marieholm, kommer föreningen inte att motsätta sig den lösningen.

Styrdokument

Styrdokumentet tar stöd i ICOM:s Etiska regler. Det vill vi med all kraft understödja. Kommunen vill av kostnadsskäl inte bli medlem i ICOM. Det är samtidigt viktigt att komma ihåg att reglerna är allmänt hållna och är formulerade för att även passa stora museer. **Kraven på vidareutbildning och kompetent personal gäller alla museer, som vill kalla sig för museum.** *Tack! Det är detta vi försöker klargöra i handlingsprogrammet och vi är tacksamma för stödet!*

Referatet av innehållet i Förvaltningspolicyn bör anpassas till det dokumentets rubriker.

Samlingsförvaltningspolicyn och handlingsprogrammet är två separata dokument där handlingsprogrammet föregår policyn. Rubriksättningen har anpassats i varje dokument för lättare läsning.

Ansvars- och ägandegrupper behöver benämnas konsekvent, annars skapas lätt osäkerhet. Bra! Hjälpt oss gärna att hitta avsnitt där vi har missat! En ren intressegrupp kan aldrig ges ansvar. Var i handlingsprogrammet ges intressegruppen ansvar? Denna text syftar till att belysa vilka aspekter museet behöver jobba med, inta att klargöra hur det ser ut idag. Hithörande avsnitt i dokumentet bör uppdateras efter kommunens nya struktur och innehållet i avtalet (befintligt eller reviderat) mellan föreningen och kommunen. Ja. Vi har försökt avsätta hållpunkter i arbetet med museets styrdokument, och även påpekat detta i följande mening på sidan 11: " Om förutsättningarna ändras ska avsnittet om ansvar i samlingsförvaltningspolicyn revideras omgående. ". Dessutom ska handlingsplanen revideras årligen för att uppdatera med ny information och kommande planerade aktiviteter.

Lokalutredning

Magasin för samlingarna får inte förutsätta guidade visningar. Föremålen riskerar då att skadas. Vi håller med om att det är en stor risk med guidade visningar, därför måste ett magasin där detta kan ske anpassas för ändamålet för att minimera dessa risker. De flesta museer idag har guidade visningar i delar av sina magasin, och det finns bra hjälp att få utifrån andras erfarenheter och modern litteratur på ämnet.

Vadsbo museums samlingar innehåller föremål från hela Vadsbo härad. Om ambitionen i första hand är ett stadsmuseum, får det valet långtgående konsekvenser. Studiebesök på andra stadsmuseer rekommenderas. Har ni möjlighet att förtydliga konsekvenser? Studiebesök har gjorts aktivt under året på ett flertal museer.

Byggnaderna på Marieholm är både speciella och bevarandevärda. Utredningen bör överväga att ombyggnader görs reversibla. Bottenvåningen till Stallet kanske skall ha ett påbyggt träbjälklag i stället för att den gamla stensättningen rivs upp. Bra idé, detta har redan diskuterats av slottsarkitekten tillsammans med museichefen. Byggnaderna har museet som hyresgäst dock väldigt lite att säga till om eftersom statens fastighetsverk som ägare har en egen handlingsplan för dessa

enligt kulturmiljölagen skyddade byggnaderna. Inga förändringar får göras i husen utan ett godkännande från Riksantikvarieämbetet.

Personal

ICOM:s Etiska regler kap 1:12 reglerar särskilt museets chefsbefattning. Chefen skall vara tillsatt på 100 %. Just 100 % finns dock ingen formulering om i ICOMs etiska regler. Detta är en tolkning. Chefen ska vara tillsatt på så hög procent som chefsuppdraget kräver. På Vadsbo museum skulle en utökning av tjänsten innebära att chefen även får ägna sig åt andra uppgifter, såsom samlingsvård – något som vi bedömer skulle vara bättre om det utfördes av en specialutbildad person. Hen skall ha professionella kunskaper och ha nära kontakt med museets/kommunens ledning.

ICOM:s kap 2 berör ingående vård och förvaltning. Personalens sammansättning måste svara upp till sådana prioriterade kunskapskrav. Ett museum skall byggas upp långsiktigt. Turismambitioner och kommunala visioner riskerar att snabbt ändras av andra skäl än museala. Avvägningen mot möjlig finansiering är en tuff fråga. Vi håller med. Vi har försökt väga olika saker mot varandra just för att säkra en långsiktighet trots kommunens små resurser och liten personaltillgång.

Intressegrupp

Inom kommunen finns hembygdsföreningar, inte hembygdsförbund. Tack för anmärkningen, vi har ändrat i texten! Vadsbo Hembygds- och Fornminnesförening är mer än en intressegrupp genom att den äger stora delar av samlingarna. Föreningen använder museets lokaler för sina möten. Vi ser gärna att Vadsbo Hembygds- och Fornminnesförening också är en intressegrupp, men såklart är föreningen mer än så. Därför har vi försökt belysa detta genom hela dokumentet att stora delar av samlingen ägs av föreningen.

Bevarande

En datorisering av samlingarna är viktig. God sökbarhet för allmänheten bör inte gälla värdefulla och stöldbegärliga föremål. Den information som allmänheten kommer åt på webben är begränsad i förhållande till vad som syns för museets personal i databasen – till exempel placering, tillstånd etc. Däremot är god sökbarhet för allmänheten viktig när det kommer till den historiska informationen om föremålen eftersom det är en del i det tillgänglighetsarbete som alla museer idag måste ägna sig åt. God sökbarhet gör att föremålen kan användas i undervisning och forskning utan att fysiskt slitas ut.

Kompletteringar med saknade samlingsområden bör ske med eftertanke. Alla små museer behöver inte täcka in allting. I Mariestads fall begränsar tillgången på förvaringsytor och kapital möjligheterna. Berättelser och föremål från Länsstyrelsen och Tinget efterfrågas. Tinget är ett oklart begrepp – är det Landstinget och/eller Tingsrätten som avses? Jättebra! Vi har förtydligat!

Publik verksamhet

När föremål lånas ut till exempelvis annan institution, skall säkerställas att föremålen är rätt försäkrade. Ja. Se gärna rutin för utlån.

Handlingsplanen bör inte styra besöksmålsutveckling och turistinformation. Vi upplever detta avsnitt som en väldigt liten del av hela handlingsplanen. Besöksmålsutveckling är en politisk fråga.

FÖRVALTNINGSPOLICY FÖR SAMLINGAR

Inledning

Rubriken borde hellre byta namn till Innebörd. Museet skall förvalta, vilket innebär förvaring, vård och dokumentation. Förmedling av föremål är inte ett primärt museiuppdrag. Vi har omformulerat inledningen så att det är tydligare vad vi menar. Enligt ICOMs etiska regler är ett museums uppdrag även att främja samlingarna, något som av många idag tolkas som att göra samlingarna relevanta för såväl dagens människor som kommande generationer. Enligt ICOM är det också ett museums

uppdrag att tolka informationen. Som kommunal verksamhet är vi skyldiga att förmedla denna information för våra intressenter. Bevarande är inget självändamål utan ska göras för att uppnå olika syften.

Regelverken i ICOM och Spectrum 4.0 förtjänar att fogas till styrdokumenterna som bilagor. Spectrum är just nu under översättning av Riksantikvarieämbetet, och Vadsbo museum har fått tillgång till dokumentet på grund av sitt deltagande i nätverket Små Samlingar. Dokumentet får därför inte spridas vidare! ICOMs etiska regler finns fritt tillgängliga på nätet, men kan kompletteras vid behov den 5 maj. De etiska reglerna bilägges underlag för beslut.

Vadsbo museums samlingar bör i första hand brett spegla Mariestads med omgivning historia. Förhistorien har nyligen fått fördjupade fakta presenterade, vilket borde ge museet nya infallsvinklar. Stadens historia beskrivs ur fler perspektiv. Här bör brukshistorien under 100 år också lyftas fram. Domkyrkans historia är speciell för Mariestadsbygden. Det som visas och presenteras ska göras ur olika perspektiv, och här gör museets personal en ständig prioritering. Samlingsförvaltningspolicyn refererar i detta fall till det profildokument som beslutades om av kulturnämnden 2014.

Beskrivningen av målgrupper går orealistiskt långt. Vi är en liten del av det svenska kulturarvet, och måste förhålla oss till att vi har ett ansvar även i det perspektivet.

Ansvar

Kompetens och ekonomi avgör hur samlingarna kan användas i framtiden. Inriktningen på museets verksamhet – snävt eller brett arbetsområde – får konsekvenser för bland annat gallring och överlåtelse av föremål till annat museum.

Det är oklart vari skillnaden består mellan ledningsgrupp och styrgrupp. Tack för anmärkningen, vi har ändrat detta så att det konsekvent ska stå ledningsgrupp.

En intressegrupp kan inte ta ansvar, speciellt inte i gallringsfrågor. Var i policyn ges intressegruppen enskilt ansvar? Vi vill med vår formulering utöka möjligheten till insyn i gallringsfrågor, just för att en liten kommun som Mariestad inte har fler funktioner som kan skrivas in i ledningsgruppen. För att säkra en långsiktig struktur för hur den beslutande gruppen för gallringsfrågorna ska formuleras måste vi därför vid varje enskilt tillfälle tillfråga den kompetens som för närvarande finns i kommunen. Referensgruppens roll är fastlagd i gällande avtal/kontrakt. Behovet av översyn skall utredas under året.

Riskhantering

Förtydligande bör lämnas om hantering av risker, när föremål lämnar museet. Detta gäller t ex flyttning av vagnarna från Stallet. Se gärna rutindokument för utlån Alhagenstugorna omnämns inte. De är speciella från risksynpunkt. Den ursprungliga tanken – att skapa ett friluftsmuseum – har aldrig realiserats. Alhagenstugorna ingår i lokalutredningen och har att göra med hur de olika husen aktiveras. Dessa museiojekt är inte på något sätt frånskilda det kommande riskhanteringsarbete som museet kommer ägna sig åt när handlingsprogrammet är beslutat om.

Tillgänglighet

Föremål som är stöldbegärliga får inte göras sökbara på nätet för allmänheten. Den information som allmänheten kommer åt på webben är begränsad i förhållande till vad som syns för museets personal i databasen – till exempel placering, tillstånd etc. Däremot är god sökbarhet för allmänheten viktig när det kommer till den historiska informationen om föremålen eftersom det är en del i det tillgänglighetsarbete som alla museer idag måste ägna sig åt. God sökbarhet gör att föremålen kan användas i undervisning och forskning utan att fysiskt slit ut.

Föremål ur samlingarna kan användas i studiesyfte, de ska inte användas. Vi håller inte med. Enligt ICOMs etiska regler ska museet arbeta med såväl tillgänglighet som främjande av samlingen. Hör tror vi att vi menar olika saker när vi pratar om användning. Att ett föremål tittas på med ögonen eller ingår i en forskningsrapport är också ett sätt att använda museiföremålet. Begreppet kan med fördel diskuteras på mötet den 5 maj.

Reproduktion av föremål eller konstverk får laddas ner och användas under vissa förutsättningar. Det får dock inte vara tillåtet att ändra i materialet. I policyn bör övervägas möjligheten att ta betalt för nyttjandet. Vi kan diskutera detta den 5 maj då det har att göra med avtalet mellan kommunen och föreningen. Vi håller med om att detta är en komplicerad fråga.

Insamlingspolicy

Punkten under nyförvärv, som rör mänskliga kvarlevor och utrotningshotade djur föreslås utgå. Vi tycker tvärtom att detta är en viktig punkt att ha med.

Policy för inlån

Texten att: "museet ska ha fritt förfogande att tolka, diskutera och förmedla föremålets sammanhang till publiken" är orimlig och föreslås därför bli struken. Formuleringen är skriven för att ha möjlighet att vid varje enskilt fall kunna beakta den demokratiska aspekten som alla kommunala verksamheter måste göra.

Gallringspolicy

Beslut om gallring bland kommunens egna föremål tas av kommunen efter en konsekvensanalys. Frågan är, under vilka förutsättningar två personer ur en diffus intressegrupp skall väljas att medverka vid gallringen? Här måste kompetensen styra. Som skrivet ovan: Vi vill utöka möjligheten till insyn i gallringsfrågor, just för att en liten kommun som Mariestad inte har fler funktioner som kan skrivas in i ledningsgruppen. För att säkra en långsiktig struktur för hur den beslutande gruppen för gallringsfrågorna ska formeras måste vi därför vid varje enskilt tillfälle tillfråga den kompetens som för närvarande finns i kommunen.

Det är oansvarigt att gallra ett föremål endast på grundval av att det inte passar in i museets profil. Skälet är kortsiktigt och ligger inte i ett museums intresse. Det är därför beslutet ska föregås av en konsekvensanalys, och därför som detta skäl finns angivet som ett andrahandskäl. Om man läser dokumentet punkt för punkt kan det aldrig bli fråga om att ett föremål gallras ut endast på grund av att det inte passar museets profil.

Försäljning eller auktion är inte heller etiskt försvarbara åtgärder. Det är därför som dessa åtgärder finns med som möjliga destruktionsätt endast i mycket sällsynta fall. Här är det också viktigt att en konsekvensanalys görs punkt för punkt – vi har tittat noggrant på ICOMs etiska regler här.

Beslut om gallring bland de föremål som ägs av Vadsbo Hembygds- och Fornminnesförening skall följa de allmänna reglerna och reglerna i gällande kontrakt mellan kommunen och föreningen. Rekommendationen att följa de fastställda stegen har endast skrivits in för att inte heller hembygdsföreningens föremål ska kunna gallras ut lättvindigt. Det är viktigt att följa stegen i konsekvensanalysen för alla museiföremål.

För styrelsen:

Inga Friberg-Karlsson

Rune Eriksson